

Nieuwsbrief no. 46

Adèle's Tuin.

Pag. 1

Aankoop van Adèle's
Tuin.

Pag. 2

De nieuwe
eigenaren van de
tuin.

Pag. 2 – 5

Adèle's Tuin.

Pag. 6 – 10

D'N BLIKKEN EMMER

HEEMKUNDEKRING DE RIPS

Adèle's Tuin in de Stippelberg

Op topografische kaarten waren nog tot in de jaren 80 van de vorige eeuw de contouren van Adèle's tuin terug te vinden in het landgoed Stippelberg. Deze parktuin werd eind 1800 aangelegd door de toenmalige eigenaren de heren W.S.J. van Waterschoot van der Gracht en P.A.L. van Ogtrop. Zij hadden in 1893 circa 35 hectare ven en heide gekocht van eigenaar J.A. Carp. Op dit stuk grond stond een houten woning met lemen wanden waar de familie Verbaal sinds 1888 woonde.

Al vrij snel na de aankoop maakten ze plannen om een nieuwe woning te bouwen. Hierbij werd ook een plan gemaakt om op een deel van de grond een landschapstuin/park aan te leggen met een variatie aan bomen en een vijver. De plannen werden gemaakt door ambtenaren van de Nederlandse Heidemaatschappij.

De eigenaren verkochten in 1915 hun landgoed. De nieuwe eigenaren waren niet geïnteresseerd om de tuin te onderhouden en deze raakte in onbruik. Ondanks dat het parkje werd overgenomen door het bos, bleven de paden wel zichtbaar. In 2017 werden de paden en de tuin gegeorefereerd om mogelijk in de toekomst weer in alle luister te kunnen herstellen waarna er opnieuw een "Rondje Adèle's Tuin" gewandeld zou kunnen worden.

▲ Kaart uit 1934 waar de contouren van de tuin nog duidelijk zichtbaar zijn en de naam Adèle's Tuin staat geschreven.

Bron: <https://www.topotijdreis.nl/kaart/1945/@183666,394170,10>

Aankoop

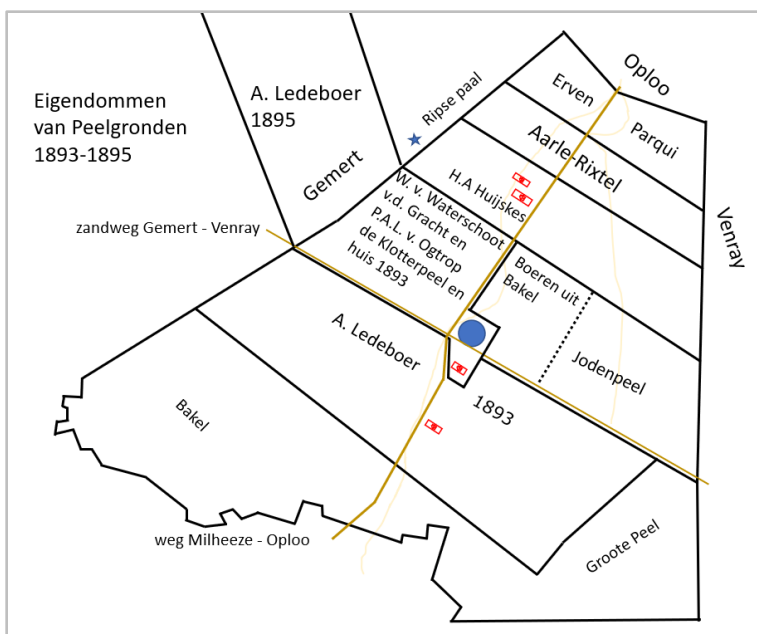
Het gebied waar later Adèle's tuin werd gevestigd was in 1832 eigendom van de gemeente Bakel. In dat jaar werd de Griensvenne kooi al op de kadasterkaart ingetekend. Na de Verdeling van de gronden van de Bakelse Peel in 1864 kwam het gebied in handen van de gemeente Helmond. Op de Kuiperkaart (1865) stond de Griensvenne kooi met naam nog ingetekend, maar deze werd later afgebroken.

De griensvennekooi was eigendom van herbergierster Johanna van Griensven-Donkers, *circa 1746 Gemert-†1832-02-11*. Johanna had negen kinderen, waarvan er meerdere herbergier, koopman of brouwer waren. Later kreeg haar zoon Jan van Griensven, *1769-10-1 Bakel-†1822-3-22*, de schaapskooi in zijn bezit. Johanna van Griensven bezat boerderij Brouwerij van Stercken gelegen in Milheeze die ook de Hof werd genoemd. Deze van oudsher verpachtte Hoeve behoorde bij de grondheerlijkheid van Milheeze. Door haar bezit betaalde ze voldoende o.a. grondbelasting en had ze het zogenaamde censuskiesrecht. Door haar bezit betaalde ze voldoende grondbelasting en daarom had ze het zogenaamde censuskiesrecht. Met de gemeenteraads- verkiezing in 1824 werd ze gekozen als kiesman voor het dorp. Maar ze moest zich wel door een zoon laten vertegenwoordigen.

Cornelis Carp kocht in 1876 het landgoed Stippelberg van de gemeente Helmond. Het jaar daarop werd in hetzelfde gebied een nieuwe schaapskooi gebouwd. Vrijwel meteen kwamen hierin Willem en Geertruida Keunen-van der Horst te wonen. In 1880 werd door Carp een houten huis met lemen wanden en stal gebouwd in de bocht van de zandweg Milheeze-Oploo. In 1884 kocht Cornelis Carp ook het ven Klotterpeel. Nadat de familie Keunen in 1886 naar Bakel was vertrokken kwam in 1887 Wilhelmus en Johanna Verbaal-Maas hier wonen met hun kinderen. Nadat Cornelis Carp in 1892 was overleden, kwam het landgoed in bezit van zijn 21-jarige neef J.A. Carp. In het najaar van 1893 plaatste men een advertentie in de krant om de verkoop van het landgoed aan te kondigen.

Eind december 1893 werd, via bemiddeling van de directeur van de Heidemij, H.J. Lovink, het landgoed onderhands gekocht door Abraham Ledeboer. *(Hij had begin mei ook het naastgelegen perceel Stippelberg van de gebroeders Van de Ven gekocht.)* Van het laatste aangekochte grondstuk werd een klein gedeelte door de

heren Van Waterschoot van der Gracht en Van Ogtrop gekocht, namelijk het ven Klotterpeel met hieraan grenzend het huis, erf en stuk heide tezamen circa 35 hectare. Het gebied werd gescheiden met de doorgaande zandweg Gemert-Venray.

◀ *De eigendommen in de voormalige Bakelse Peel eind jaren 19^e eeuw. Bron: 100 jaar De Rips, 2021 december.*

De heren van Waterschoot van der Gracht en Van Ogtrop hadden tegenover het ven Klotterpeel het landgoed Beestenveld in eigendom. Met dit stukje grond waarop het huis stond, konden zij hun verdere toekomstplannen uitwerken. Zij wilden in de toekomst het huis verbouwen en hier een eigen

boswachter laten wonen. Nadat de familie Verbaal in juli 1895 was vertrokken kon de eigenaren gemakkelijker de werkzaamheden op het landgoed Beestenveld laten coördineren door een nieuwe boswachter. De houten woning werd afgebroken en in 1895 bouwden ze een nieuwe stenen woning op de plek van het oude huis waar voorwerker Peerke van Doren met zijn gezin kwam wonen. Hij kreeg de leiding over de arbeiders die in de bossen van het Beestenveld werkten.

De nieuwe eigenaren van Adèle's tuin

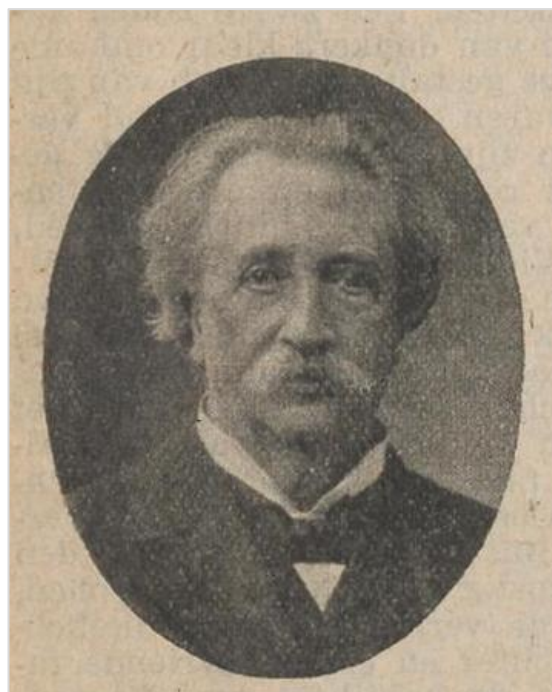
De eigenaren Walter Simon Joseph Van Waterschoot van der Gracht en Petrus Antonius Ludovicus van Ogtrop behoorden tot de financiële Amsterdamse welgestelden en woonden dan ook in de grachtengordel. W.S. J. van Waterschoot van de Gracht woonde aan de Herengracht 280 en P.A.L. van Ogtrop woonde een paar huizen verder Herengracht 312. De zoon van P. van Ogtrop, Henri J. van Ogtrop kocht in 1909 het huis van Waterschoot van der Gracht, Herengracht 280. Dit liet hij verbouwen naar de modernste inzichten uit die tijd.

Walther Simon Joseph van Waterschoot van der Gracht, *1845-08-21 Beverwijk*, was een Nederlands advocaat, notaris en politicus. Hij trouwde op 22 juni 1870 met Maria Cornelia Adriana Josepha van der Does de Willebois, *1844-05-6 's Hertogenbosch*. Uit dit huwelijk werden 4 kinderen geboren, Willem Antonie *1873-10-21*, Johannes Antonius *1877-02-12*, Maria Elisabeth *1879-02-12* en Joseph Antonius *1880-11-4*.

Na zijn studie rechten vestigde Van Waterschoot van der Gracht zich als advocaat in Amsterdam. In 1875 werd hij hier ook tot notaris benoemd. Van 1890 tot 1903 was hij lid van de gemeenteraad van Amsterdam en van 1887 tot 1904 lid van Provinciale Staten van Noord-Holland. Van 1904 tot 1916 was hij lid van de 1^e Kamer voor de Rooms-Katholieke Staatspartij. Verder was hij bestuurslid van een aantal Amsterdamse katholieke verenigingen. Hij overleed op 30 augustus 1921 te Scheveningen.

► Foto van W. van Waterschoot van der Gracht in de krant, ter gelegenheid van zijn 40-jarig jubileum als notaris. Bron: Tilburgsche courant 17 januari 1915.

In 1884 kocht hij samen met P. van Ogtrop het Beestenveld ter grootte van ruim 362 hectaren in de Bakelse Peel. Ze gaven burgemeester J. van Neerven van de gemeente Bakel en Milheeze de opdracht om hier bos aan te leggen. Dit gebeurde nog op een traditionele wijze. Met een schop werd een plag af gestoken en werd een plantgat gemaakt. Hier werd het boompje ingeplant, zo de magere zandgrond in en zonder extra (kunst)mest. Van tevoren was de grond niet bewerkt en was de waterafvoer niet geregeld, zodat de bodem verzuurde door de hoge waterstand. Na enkele jaren gaf deze bosaanleg een matig tot slecht resultaat. In 1891 gaven de heren aan de Heidemij de opdracht het gebied te ontginnen tot bos.

Petrus Antonius Ludovicus van Ogtrop, 1835-08-25 in *Amsterdam*, was op 24 mei 1861 te Schiedam getrouwd met Adriana Hendrina Geertrudis van der Burg, 1840-03-6 *Schiedam*. Ze kregen 3 kinderen Henricus Johannes 1866-02-22, Adrianus Cornelis 1868-09-7 en Cornelia Johanna 1870-09-27.

Op 24-jarige leeftijd begon Petrus van Ogtrop in 1859 als makelaar te werken op het makelaarskantoor van zijn vader Henricus Joannes van Ogtrop. In 1860 werd het kantoor onder de naam H. J. van Ogtrop & Zoon voortgezet. Nadat zijn vader in 1865 overleed, bleef het kantoor nog jarenlang deze naam houden. Hij was ook werkzaam als commissionair in de effectenhandel.

◀ Petrus Antonius Ludovicus van Ogtrop. Bron:

<https://mahlerfoundation.org/mahler/contemporaries/pieter-anton-lodewijk-van-ogtrop/>

Naast zijn werk zat hij in talrijke organisaties als medebestuurder of commissaris. Hij zat o.a. in de Commissie van Advies voor het bouwen en exploiteren van het nieuwe beursgebouw, waarbij hij sterk ijverde voor de inrichting van een afzonderlijke effectenbeurs. Per 1 juni 1869 werd hij President-Commissaris van het bestuur der Effecten-Sociëteit van de beurs in Amsterdam, waarvan hij in 1872 de voorzitter werd. In 1889 werd hij voorzitter van de Vereeniging voor den Amsterdamsche Effectenhandel. Van Ogtrop was een liefhebber van kunst en muziek. Eind jaren zestig zat hij in het bestuur van de Amsterdamse afdeling van de Maatschappij tot Bevordering der Toonkunst. Hij was medeoprichter

en later medebestuurder van het Concertgebouw(orkest). Verder was hij bestuurslid van de Vereniging tot het verzamelen van hedendaagse kunst. Van Ogtrop was binnen de katholieke kerk actief en stond bekend om het bieden van financiële hulp in de armenzorg ("Genootschap Liefdadigheid naar Vermogen: Vereeniging tot Heil des Volks").

Petrus Antonius Ludovicus van Ogtrop was 67 jaar toen hij na een langdurig ziekbed overleed op 4 april 1903. Op 8 april 1903 werd hij onder grote belangstelling begraven op begraafplaats Sint Barbara in Amsterdam. Zijn zoon, Henricus Joannes van Ogtrop, effectenhandelaar, nam zijn plaats in op het handelskantoor. Ook werd hij mede-eigenaar van de landgoederen in de Bakelse Peel.

Nadat zijn vader was overleden kreeg Henri Johannes van Ogtrop, 1866-02-22 *Amsterdam*, de functie van chef van de effectenfirma van H.J. van Ogtrop en Zoon. Henri J. van Ogtrop trouwde op 18 januari 1894 met Aleida Gijsberta Hanlo, 1871-08-18 *Amsterdam*. Ze kregen samen zeven kinderen Arnolda Aleida 1894-10-14, Adriënne Johanna 1896-06-9, Aleida Cornelia 1897-06-25, Eugenie Franciscus 1899-01-26, Petrus Henricus 1900-05-8 -† 1901-01-5, Pieter Lodewijk 1904-02-12, Johanna Gerarda 1909-07-11.

► Henri Johannes van Ogtrop, *De katholieke illustratie* jg. 48 nr. 41 1913-1914.

Net als zijn vader had hij meerdere bestuurlijke functies bij andere maatschappijen. Zo was hij o.a. commissaris van de maatschappij voor Nijverheidsondernemingen, van de Assurantiemaatschappij Flevo en was hij voorzitter van de Raad van Commissarissen van de Pretoria Hypotheek Maatschappij. Ook was hij als bestuurslid in de kunst- en sociale sector actief. Zo was hij bestuurslid van de Amsterdamse afdeling Heidemaatschappij en het Concertgebouw.

▲ In 1906 werd Aleida van Ogtrop-Hanlo samen met vijf kinderen door Therese Schwartz geportretteerd. De kinderen v.l.n.r.: Adrienne, Piet, Maria, Eugenie en Adèle. Bron: Schilderij aanwezig in Centraal Museum te Utrecht.

◀ Kaart uit 1905 waarin het gebied Beestenveld in de vakken I tot XII was verdeeld. Het ven Klotterpeel en Adèle's tuin werd nummer XIII. En tot slot kreeg de punt links in 1900 nummer XIV. Bron: 0924 Heidemij ATD, 389-397, Houtvesterij De Peel, 1894-1930.

Adèle's Tuin 1896-1915

Eind 1800 was het gebied een desolate onherbergzame vlakte. Het ven Klotterpeel was een gebied zonder bomen eromheen en oostelijk daarvan lagen de hoogste stuifduinen van de omgeving. Jaarlijks kwamen de eigenaar families op bezoek om de vorderingen van het landgoed te bekijken. In dat lege landschap was wel wat behoefte aan wat liefelijke laantjes en bosschages.

Misschien dat dit de reden was om een landschapstuin aan te leggen. Adèle's Tuin lag wat afgescheiden aan de kruising van de zandwegen Oploo-Milheeze en Gemert-Venray, tegenover het ven Klotterpeel. Adèle's Tuin lag in een gebied van circa 10 hectare. Zoals we al eerder schreven werd de bestaande houten woning afgebroken en een nieuwe stenen woning gebouwd. Deze was ook voorzien van een speciale herenkamer waar de eigenaren zich tijdens een bezoek konden terugtrekken. Verder werd bij de woning nog een schuur, een bakhuis en ruime stalling gebouwd. Nadat alles gereed was betrok Peerke van Doren met zijn gezin in 1895 de woning. Toen ontstonden de volgende plannen om het gebied rondom het huis aan te leggen.

Toen de Heidemij in 1892 was begonnen het Beestenveld te ontwikkelen, werd het hele gebied in vlakken verdeeld in Romeinse cijfers (zie kaart 1905). Het ven Klotterpeel en Adèle's Tuin kregen het Romeinse cijfer XIII. In dit gebied XIII werden rond 1898 de eerste plannen gemaakt voor een wandelbos.

Aan de doorgaande weg van Oploo naar Milheeze werd het wandelbos (Adèle's Tuin) gepland van ongeveer 3,5 hectare groot. Naast sierbomen werd er ook een vijver gepland. De werkzaamheden bestonden uit het met de schop uitgraven van de vijver met een doorsnee van 22 meter en een diepte van 3 meter bij een talud van 1:3. De uitgegraven 735 kub grond moest met de kruiwagen elders verdeeld worden. Goedkoper was op een hoop brengen. Daarnaast moest ook een sloot gegraven worden vanaf de vijver naar het ven Klotterpeel en het aanleggen van wegen, planten van bomen. De totale begroting en alle bijkomende kosten waren op ruim f 800,- gulden berekend. Waarschijnlijk was dit toch te duur want de vijver werd blijkbaar nooit aangelegd. Wel werd er in de omgeving van de boswachterswoning gewerkt en geplant.

In het jaarverslag van 1900 stond grote lijst met plantmateriaal dat in dat jaar in de omgeving en tuin werd geplant. 52000 1- en 2-jarige grove den, 4110 heesters bestaande uit berk, zomer- en Amerikaanse eik, moeras eik, fijne den, tamme kastanje, beuk, lijsterbes, esdoorn en acacia. Verder 150 coniferen, bloem en sierstruiken zoals de levensboom, de schijncipres, goudenregen en andere sierstruiken.

De naam Adèle's Tuin werd waarschijnlijk pas in gebruik genomen nadat Van Ogtrop senior in 1903 was overleden. Zijn zoon Henricus Johannes van Ogtrop werd daarna mede-eigenaar van het landgoed. Zijn vrouw heette Aleida Hanlo en werd ook wel Adèle genoemd. Bovendien hadden zij een dochter die ook Aleida heette, maar daarnaast de naam Adèle en (Kees) droeg.

Tijdens de grote excursie van de Heidemij in 9 september 1909 werd ook het wandelbos bezocht. In de overdruk Houtvesterij "De Peel" werd het zo omschreven. *Wandelboschje bij de woning van den boschwachter der ontginning Beestenveld. Dit boschje is aangelegd op een stuk heide, dat vroeger tot de slechtste gedeelten der ontginning werd gerekend. Na het omploegen van den grond werden de verschillende plantsoenen in plantgaten geplant. Een paar maal werd de bodem omgeplagd, terwijl voorts overblijvende lupinen en kunstmest werden gezaaid. Behalve enkele kleine groepen, die in 1896 werden aangelegd, is het grootste gedeelte eerst in 1902 geplant.*

In het jaarboekje uit 1910 van de Heidemij werd ook nog een alinea gewijd aan het gebied:

"Het in de nabijheid liggende wandelpark "Adèle's Tuin", dat op zeer schralen grond is aangelegd, levert eveneens het bewijs, dat op slechten grond toch nog iets goeds kan worden tot stand gebracht.

► Een uitvergroting van Adèle's tuin. Hier is te zien dat een groot deel C is beplant met bos.

Na het overlijden van Henricus van Ogtrop op 12 juli 1914 werden de landgoederen De Rips, Beestenveld, van Klotterpeel en Adèle's Tuin met woning verkocht. Adèle's Tuin kwam in eerste instantie in bezit bij de Erven Hanlo Aleida Gijsberta en daarna bij John Lijsen uit België. Na nog verschillende eigenaren kwam het midden jaren dertig in bezit bij de Erven Ledeboer. Niet duidelijk is of het toen nog werd onderhouden. Tijdens de eerste oorlogshandelingen in mei 1940 werd de boswachterswoning in brand gestoken door Nederlandse militairen.

Deze woning werd niet meer opgebouwd en het is altijd een open plek gebleven.

Met het verdwijnen van de woning kwam er niemand meer in de omgeving die wist van het wandelbos. Langzaam maar zeker werd de verwaarlozing ingezet. Op dit moment is er van de oorspronkelijke bomen en sierbomen niks meer terug te vinden. Wel zijn enkele paden nog te herkennen en ook is duidelijk zichtbaar dat er voorheen een groot open stuk grasland was in het bos dat nu door de spontaan opgegroeide "gebiedsvreemde" bomen en struiken wordt opgevuld. Om de tuin in ere te herstellen zouden deze moeten worden gekapt.

◀ kaart uit 1934.

<https://www.topotijdreis.nl/kaart/1925/@183647,393690,11.48>

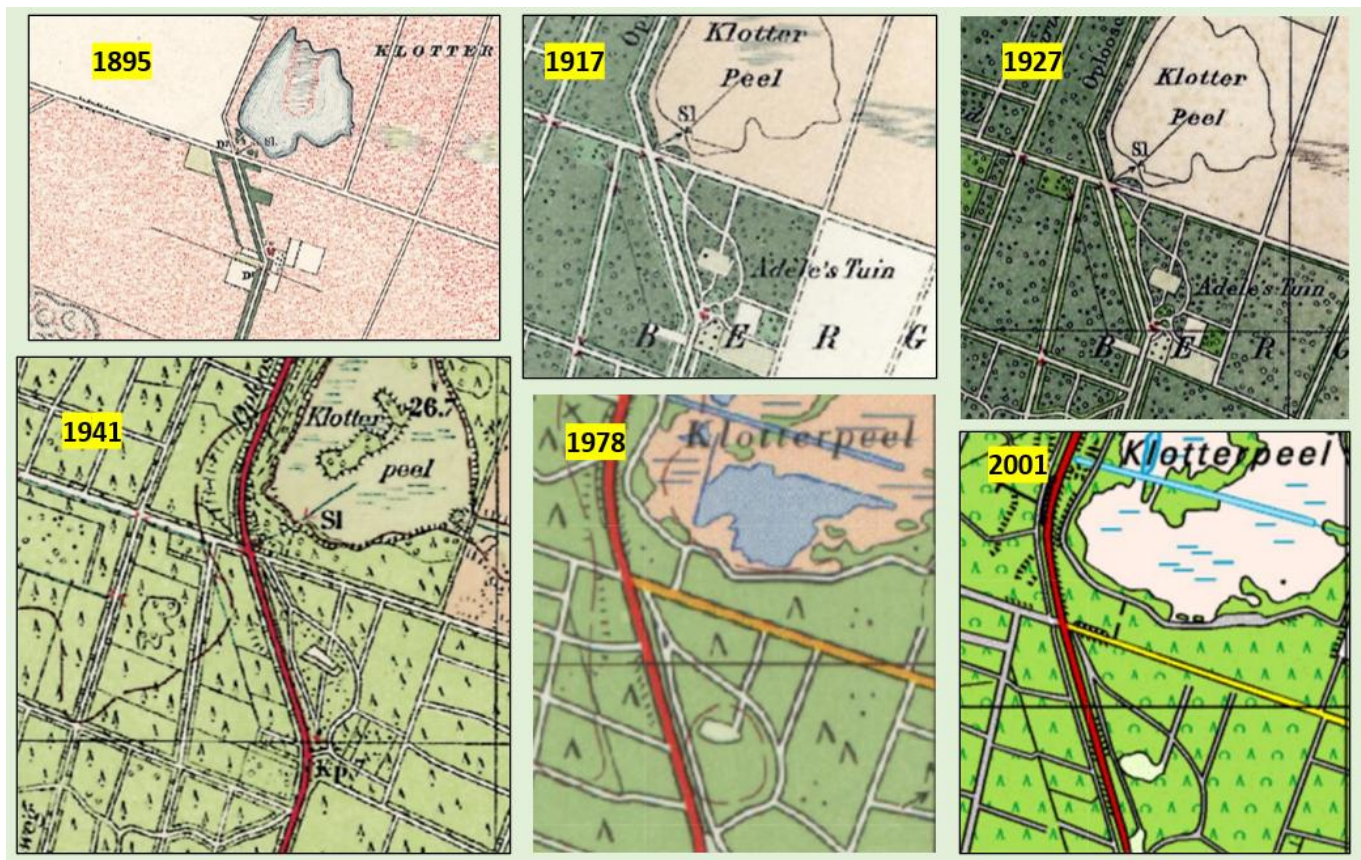
- 1 pad bij de ingang.
- 2 splitsing van de paden in een tenniserack vorm.
- 3 pad dicht bij de voormalige open plek.
- 4 voormalige open plek.
- 5 boswachterswoning.

- ▲ 1 Begin van het pad.
- ◀ 2 Pad vanaf de open plek loopt voor een deel evenwijdig aan de weg Milheeze De Rips.
- ▼ 3 De splitsing van de paden in de vorm van een "tennisracket". Bron: Foto's Bernard Ploegmakers.

Op de samenstelling van topografische kaarten hieronder wordt nog eens duidelijk weergegeven in welke jaren het gebied Adèle's Tuin werd ingetekend en geschreven. Op topografische kaarten na 2001 werd het open gebied Adèle's Tuin door wildgroei van opgaande bomen en struiken niet meer zichtbaar.

Bronnen:

Kleijn K., Kurpershoek E., Otani S., 2010, De grachten van Amsterdam, 400 Jaar bouwen, wonen, werken en leven, Unesco Werelderfgoed. 2010

Houtvesterij "De Peel", 1910, overdruk uit het programma der excursie gehouden op 9 September 1909, Nederlandsche Heidemaatschappij,

Gelders Archief; 0924 Heidemij ATD, 389-397, Houtvesterij De Peel, 1894-1930

Gemeentearchief Gemert-Bakel; leggers, 2176 eigenaars Van Waterschoot van der Gracht en Van Ogtrop 3114 Hanlo Aleida Gijsberta, 3115 Van Waterschoot van der Gracht.

AB-002 nr. 874 en 475 register gebouwde eigendommen 1876-1925

Gelders Archief; 924 Algemene Technische Dienst, 391 t/m 397 Houtvesterij De Peel, 1895-1930

<https://www.topotijdreis.nl/>

https://www.delpher.nl/nl/kranten_periode_1860-1915

In 2010 hielp Herman van den Broek mee om de gegevens van Adèle's Tuin te verzamelen en op papier te zetten. Dit werd de basis voor de huidige nieuwsbrief.

In diezelfde tijd werd de bijzondere kenmerken van Adèle's Tuin met paden en open stuk Dré van den Nieuwenhof en in samenwerking met Bernard Ploegmakers georefereerd in het veld uitgezet en gekenmerkt. Nieuwenhof van den Dré kadastergegevens.

Deze nieuwsbrief kwam tot stand m.m.v.

Bernard Ploegmakers
☎ 0623901706
bploegmakers@hetnet.nl

Hannie Ploegmakers
☎ 0614911623

Secretariaat:

T.E.W. Brouwers
Paterslaan 12
5764 PV, De Rips

☎ 0493-599485

tewbrouwers55@gmail.com

Het lidmaatschap bedraagt € 15,- per jaar over te maken op rekeningnr. NL24RABO0136131654 t.n.v. Heemkundekring D 'n Blikken Emmer o.v.v. naam en emailadres